

казва: „За правилното и всестранно обсъждане на тази важна отрасъл на законодателството е необходимо предварително запознаване със съдебните порядки, със гражданските и углавни закони, действащи въ страната на заемането и отъ нашитѣ войски, а заедно съ това и съ мѣстнитѣ обичаи, служащи на българското население като ржководство при разрешаване на възникнали спорове между жителитѣ въ всички случаи, когато обръщанато къмъ турскитѣ сѣдилища се е признавало отъ тѣхъ за неудобно“. За тая целъ въ негоза помощъ сж били командирвани: професорътъ отъ Новоросийския университетъ Богишичъ, статския съветникъ Лаговский, драгоманина на руското генерално консулство Елисицинъ, чиновника за особни поржчки Тухнели, бившиятъ юристконсултъ при руското посолство въ Цариградъ Когеноский и г. Теохаровъ, които образуватъ тѣй наречената „юридическа комисиия“ при гражданското управление на руситѣ въ България. Като резултатъ отъ работата на тая комисиия се появяватъ известнитѣ *„временни правила за устройството на съдебната частъ въ България“*, които сж били утвърдени отъ руския императорски комисаръ князь Дондуковъ—Корсаковъ и турени въ сила на 20. септемврий 1878 г. Тия правила ставатъ основата, върху която се изгражда не само сждоустройството, но цѣлото правосждно дѣло на нова България, защото тѣ съдържатъ не само сждоустройствени, но сжщо и сждопроизводствени—граждански и углавни—норми.

„Временнитѣ правила“ се състоятъ отъ 1018 члена и представятъ едно извлечение отъ рускитѣ съдебни уставы отъ 1864 г., отъ които, обаче, се различаватъ не само по това че притежаватъ единъ по демократиченъ духъ, но и по това, че тѣ не съдържатъ института на прокурорския надзоръ. както и тоя на присяжнитѣ сѣдии — съдебнитѣ заседатели.

Съдебната власть, споредъ тѣзи правила принадлежи на „полюбовни сждове. на общи сждове и на особни сждове“. Полюбни сждове сж старейскитѣ сѣдилища въ селата; общитѣ сж окржжнитѣ и областнитѣ (губернски) сѣдилища; а особнитѣ сж административнитѣ (управителнитѣ) сѣдилища, духовнитѣ сѣдилища на православното и на другитѣ вѣроизповѣдания и кадийския сждъ. Допуска се сжщо, ако се яви нужда, да

учредятъ въ главнитѣ търговски средища и на търговски сѣдилища по особни уставы. Такива сж се открили въ Пловдивъ и Русе.

Желанието на руската управа да се съобразятъ новитѣ закони съ българския народенъ битъ намира осществяване въ „полюбнитѣ сѣдилища“ — старейскитѣ съвети. Компететността имъ се простира, по взаимното съгласие на сѣдящитѣ се страни, върху граждански дѣла, както и върху наказателни, които по законъ могатъ да бждатъ свършени чрезъ помиряване. Въ наказателно-правно отношение не имъ сж подсждни ония дѣла, които иматъ за предметъ престжпления или простжпки наказуеми съ изправителни или углавни наказания. Решенията на тия сѣдилища сж задължителни, само когато странитѣ сж дали предварително писмено съгласие да се подчинятъ.

Като изразъ пъкъ на българския демократиченъ духъ се язва началото на избираемостъта на сѣдиитѣ; всички членове на старейскитѣ съвети се избиратъ направо отъ населението, а при окржжнитѣ и областни сѣдилища председателитѣ и трима, респ. двама сѣдии се назначаватъ отъ правителството, а другитѣ отъ мѣстнитѣ жители и се утвърждаватъ отъ правителството.

Споредъ „временнитѣ празила“ сжществуватъ само две инстанции за разглеждане на дѣла, първа—окржжния сждъ, и втора апелативна—областния сждъ.

Нѣколко месеца (25. XI. 1878 г.) следъ издаването на тия правила сждоустройствената система се допълва като се учреждава „върховния сждъ“, който първоначално е билъ чисто ревизионенъ, а не касационенъ сждъ, макаръ отъ него да се е развилъ по-късно Върховниятъ касационенъ сждъ. Последниятъ е създаденъ въ учредителното събрание презъ 1879 г., като нему се възлагатъ и редица функции, които се е проектирало да бждатъ дадени на отхвърления държавенъ съветъ.

Съ източна Румелия сждоустройството се урежда отъ „Органическия уставъ“ (глава IX). Правосждието се раздава по граждански и наказателни дѣла: 1. отъ кметоветѣ на общинитѣ, дето нѣма околийски сѣдия; 2. отъ околийскитѣ сѣдилища; 3. отъ окржжнитѣ сѣдилища; 4. отъ Върховнитѣ сѣдилища. Окржжнитѣ и околийски сѣдилища заседаватъ съ съдебни заседатели—асесьори. Въ Руме-